

Antti Kaikkonen kesk ym.

Välikysymys suurtyöttömyydestä

Eduskunnalle

Suomi on pääministeri Petteri Orpon hallituksen aikana ajautunut vakavaan työttömyyskriisiin. Jo melkein joka kahdeksas työvoimaan kuuluva on ilman töitä. Uusimman työllisyyskatsauksen mukaan maassa oli elokuussa 311 100 työtöntä työnhakijaa, mikä on 31 500 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 36 800, mikä on 5 200 enemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 129 200, mikä on 32 300 enemmän kuin vuotta aiemmin. Määrä lähestyy jo 1990-luvun laman lukemia. Tuolloin pitkäaikaistyöttömiä oli enimmillään noin 143 000. Korkeakoulutettujen työttömien lukumäärä on jo suurempi kuin koskaan aiemmin.

Työttömyys runtelee koko maata. ELY-keskuksittain tilanne on huonoin Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa, mutta työttömyys on korkeaa myös esimerkiksi Uudellamaalla.

Suomen työttömyystilanne on jo EU:n toiseksi pahin. Vain Espanjassa työttömyys on vielä Suomea ankarampi. Muualla euroalueella työttömyys on viime vuosien aikana laskenut historiallisen alhaiseksi. Suomessa se on sen sijaan noussut rajusti.

Huolestuttavinta on hallituksen kyvyttömyys ja haluttomuus reagoida tilanteeseen sen tarvittavalla vakavuudella.

Yritysten konkurssien määrä on korkealla, ja monella työpaikalla joudutaan lomauttamaan tai irtisanomaan ihmisiä. Kasvava epävarmuus tulevaisuudesta on suurin syy siihen, että Suomen talous seisoo. Hekään, jotka ovat töissä ja joilla on varaa, eivät työttömyyden pelossa kuluta vaan säästävät pahan päivän varalle.

Hallituksen tärkein lupaus suomalaisille oli 100 000 työllistä lisää. Tämä ei ole toteutunut. Tilastokeskuksen uusin työvoimatutkimus osoittaa, että sen sijaan työttömiä on hallituskaudella tullut 82 000 lisää, kun mitataan työttömien määrän trendiluvun muutosta vuoden 2023 kesäkuusta vuoden 2025 elokuuhun. Työttömien määrä on kasvanut keskimäärin noin 100 työttömällä päivässä. Piti tulla 100 000 työllistä lisää. Onkin tullut 100 työtöntä lisää joka päivä.

Työttömyyskriisi on kansallinen hätätila. Näin ei voi jatkua. Työttömyyskriisi pitää selättää tai edessä on vielä vakavampia ongelmia. Pitkittyessään työttömyys johtaa helposti köyhyyteen, eri-

Välikysymys VK 5/2025 vp

arvoisuuteen ja osattomuuteen. Pitkäaikaistyöttömien ja nuorten tilannetta pahentavat hallituksen leikkaukset työllisyyspalveluihin, sosiaali- ja terveyspalveluihin ja koulutukseen.

Suomen perustuslain mukaan "julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön". Vastuu maan asioista on aina kulloisellakin hallituksella. Vastuun kantamisen sijaan hallitus menee talouden suhdanteiden ja muuttuneen turvallisuuspoliittisen tilanteen taakse. Ne eivät kuitenkaan selitä Suomen työttömyyden pahenemista ja maamme talouden alamäkeä.

Euroalueella työttömyys laskee, Suomessa nousee. EU:n tilastovirasto Eurostatin mukaan Tanskan talous kasvoi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä voimakkaimmin. Venäjän lähialueilla kasvua oli esimerkiksi Puolan, Viron, Latvian ja Liettuan talouksissa. Sen sijaan Suomen bruttokansantuote supistui eniten EU-maista.

Hallitus on vakavasti epäonnistunut talous- ja työllisyyspolitiikassaan. Tätä tosiasiaa se ei pääse pakoon. Perinpohjainen epäonnistuminen tekee tyhjäksi myös talouden tasapainottamistoimia, kun työllisyys ei ole parantunut.

Iso virhe on kasvupolitiikan laiminlyöminen. On mahdoton ymmärtää, että hallituksella ei ole edes minkäänlaista mitattavaa tavoitetta talouden kasvun vauhdittamiseksi.

Työllistävien pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä ei ole parannettu. Niitä on osin jopa huononnettu. Hallitusohjelmassa yrittäjille annetut lupaukset ovat osoittautuneet monilta osin katteettomiksi. Esimerkiksi investointiverohyvityksen rajaksi asetettiin 50 miljoonaa euroa, mikä käytännössä rajaa pienet ja keskisuuret yritykset kokonaan hyvityksen ulkopuolelle. Finnvera koskevasta laista hallitus on poistamassa pienten ja keskisuurten yritysten erityisaseman sekä aluepoliittisen roolin, vaikka talouden kasvu tulee koko maan mitalta.

Monet päätökset, kuten yleisen arvonlisäveron yhtäkkinen ja tuntuva korotus kesken vuoden, alennetun arvonlisäverokannan tuotteiden ja palveluiden veronkorotus sekä arvonlisäverotuksen huojennusalueen poistuminen ilman riittävää kompensatiota arvonlisäverovelvollisuuden alarajaan, ovat kohdistuneet usein juuri pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kotimarkkinoilla.

Samoin kotitalousvähennyksen leikkaus on ollut kotitalouspalveluja ja remontteja tarjoaville pienille ja keskisuurille yrityksille vahingoksi. Luvituksessa yhden luukun malli on osoittautumassa tyhjäksi kuoreksi, koska yrittäjille luvattua byrokratian ja normien purkua ei ole toteutettu. Samalla kotitaloudet ovat jääneet vaille tarvitsemiaan palveluita. Jos joku on kasvanut, niin harmaa talous.

Hallituksen päättämä yhteisöveron yleinen alennus hyödyttää tosiasiallisesti vakiintuneita, isoimpia yrityksiä, erityisesti pankkeja ja vakuutusyhtiöitä. Mitään varmuutta investoinneista ja työpaikoista Suomeen ja Suomessa ei ole. On mahdollista ja jopa todennäköistä, että veronalennus päättyy osin osinkoina ulkomaisille sijoittajille.

Välikysymys VK 5/2025 vp

Viime aikoina pääministeri Orpo on antanut hätkähdyttävän myönteisiä lausuntoja Suomen talous- ja työllisyystilanteesta. Hänen mukaansa Suomen talous on lähtenyt kasvuun ja työllisyys paranemaan.

Olisipa näin, mutta valitettavasti toteutuneet tunnusluvut, julkaistut ennusteet ja ihmisten arki kodeissa ja työpaikoilla kautta maan eivät tue pääministeri Orpon kannanottoja Suomen talouden kehityksestä. Työttömyys uhkaa yhä useampaa, ja maamme talouteen ennustetaan enintään kitukasvua.

Suomi on kurjuuden — leikkausten ja veronkorotusten — kierteessä, jolle ei nykyinen valitettavasti näy loppua. Hallitus on jättämässä perinnökseen ennätystyöttömyyden ja ennätysvelkaantumisen.

Suomi tarvitsee suunnanmuutoksen. Suomalaisille pitää rakentaa parempia työllistämisen- ja työllistymismahdollisuuksia. Mielestämme tavoitteena pitää olla talouden kasvun tuplaaminen ennusteisiin nähden. Suomi ei selviydy nollakasvulla tai reilun prosentin kitukasvuisuudella, vaan tarvitaan vähintään kahdesta prosentista alkavia lukuja.

Työllisyystavoitteen täytyy olla huomattavasti kunnianhimoisempi sekä työllisyysasteen että työpaikkojen osalta. Vain merkittävien päätösten ja muutosten avulla yritykset investoivat kasvuun, menestyvät ja suomalaiset tienaa paremmin ja verotulot kasvavat kautta linjan. Talouden kasvu sekä työllistävät yritykset ja työpaikat kaikkialle maahan ovat lopulta kestävin ratkaisu myös velkaantumiseen.

Uuden barometrin mukaan pienten ja keskisuurten yritysten suhdanneodotukset ovat jonkin verran parantuneet. Se on myönteistä, koska nimenomaan näihin yrityksiin työpaikat tulevat, jos ovat tullakseen. Pienten ja keskisuurten yritysten sekä mikro- ja yksinyrittäjien toimintaedellytyksiä pitää parantaa. Näin voidaan osaltaan rakentaa käännettä parempaan Suomen taloudessa ja vahvistaa ihmisten ja yritysten luottamusta tulevaisuuteen.

Keskusta ja Liike Nyt ovat esittäneet useita ratkaisuja talouden kasvun vauhdittamiseksi. Niitä ovat esimerkiksi:

1. Uudistaisimme yhteisöverotuksen tki-toimintaan, investointeihin ja työllistämiseen kannustavaksi. Reformissa verotus olisi nykyistä kevyempää silloin, kun tulos jätetään yritykseen sisälle kasvun tueksi. Emme hallituksen tavoin keventäisi ulos osinkoina jaettavan tuloksen verotusta, koska tästä rahasta kanavoituu iso osa ulkomaisille sijoittajille. Yhteisövero tulisi kehittää pienten ja keskisuurten sekä tänne investoivien yritysten näkökulmasta yleisen alentamisen sijaan.
2. Asettaisimme katon työttömyyspäivärahalle ja sairauspäivärahalle niin, että turvaa kertyisi esimerkiksi 4 000 euron ansiotuloihin saakka. Tämän ylittävistä palkasta etuutta ei enää kertyisi, vaan ihmiset voisivat itse valita, tarvitsevatko he lisäturvaa. Vastaavasti keventäisimme veroprogressiota leikkaamalla pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja katon ylittävältä osalta. Tämä olisi kustannustehokas tapa alentaa progressiota, kun etuusmenot samalla laskisivat.
3. Kannustaisimme kokeneimpia työntekijöitä jatkamaan työuraansa aiempaa pidempään. Tämä toteutettaisiin tarjoamalla alimman eläkeiän täyttäneille tuntuva veronalennus, jos ihmi-

Välikysymys VK 5/2025 vp

nen jatkaisikin eläkkeelle siirtymisen sijaan työelämässä. Tällöin tuloista esimerkiksi 20 prosenttia voisi olla kokonaan verovapaata ja veroa maksettaisiin vain jäljelle jäävästä osuudesta.

4. Tunnistaisimme alueelliset erityispiirteet ja kuuntelisimme tarkasti maakuntien elinkeinoelämän näkemyksiä. Ottaisimme käyttöön erityistalousalueen helpottamaan varsinkin itäisen Suomen vaikeaa tilannetta.

5. Ottaisimme käyttöön krääsäveron suitsimaan holtittomaksi paisumassa olevaa, nettikauppojen kautta tapahtuvaa tavaratuontia ilman, että tuotannon eettisyydestä, laatustandardeista ja tuoteturvallisuudesta on mitään takeita. Haluamme, että kotimaisella kaupalla on reilut kilpailuolosuhteet kansainvälisten jättien puristuksessa.

6. Asettaisimme tavoitteeksi, että luvituksesta tehdään Suomen kilpailukykytekijä. Suomessa on oltava Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027 mennessä. Tämä toteutetaan asettamalla takuuajat käsittelyille ja ottamalla käyttöön toimiva yhden luukun palvelumalli.

7. Peruisimme kotitalousvähennyksen romuttamisen, koska se ainoastaan lisää työttömyyttä ja harmaata taloutta.

8. Ulottaisimme teollisuuden vihreän siirtymän investointien verotuen myös pienemmille yrityksille laskemalla olennaisesti investointivaatimuksen alarajaa, esimerkiksi 50 miljoonasta miljoonaan euroon. Nyt tämä verokannustin kohdistuu vain kaikkein suurimmille yrityksille Suomessa.

9. Ryhtyisimme määrätietoisesti vahvistamaan inhimillistä pääomaa Suomessa. Hallituksen harjoittamaa koulutuksesta, tutkimuksesta ja tuotekehityksestä laistamista ei voi pitää järin kauaskantoisena politiikkana. Hallitus on jo lakkauttanut aikuiskoulutustuen ja tehnyt suurleikkauksen ammattikouluihin. Valitettavasti osaamisleikkaukset ovat jatkumassa.

10. Uudistaisimme YEL-maksujärjestelmää niin, että yritysten todelliset kustannukset huomioitaisiin paremmin ja tuettaisiin siten yrittäjyyttä.

Olemme esittäneet myös sitten 1990-luvun laman jälkeen kaikkein suurimmissa vaikeuksissa olevan rakennusalan nousupakettia:

1. Asuntoreformi: luodaan tavallisille suomalaisille, myös nuorille sekä pieni- ja keskituloisille, uusi polku vuokralta omaan kotiin vahvistamalla valtion takauksia oman asunnon hankinnassa.

2. ARA-rakentamisen välimalli: houkutellaan uusia toimijoita, kuten eläkeyhtiöitä, rakentamaan vuokra-asuntoja, kuten finanssikriisin aikana vuonna 2009 tehtiin. Tällä saataisiin nykyin liikkeelle tuhansia asuntoja.

3. Korjaushjelma: budjetin esityksiä uudelleen kohdentamalla panostetaan homekoulujen, rautateiden ja maanteiden kunnostamiseen koko maassa.

4. Kotitalousvähennys: palautetaan aiemmat ehdot ja tuplataan yksinelävien vähennysoikeus.

5. Uusi julkinen rahoitusyhtiö pk-yrityksille: luodaan uusi takausjärjestelmä, jotta hyvät investoinnit eivät pysähdy rahoituksen puutteeseen, jonka kilpailun vähäisyys ja pankkisektorin sääntely ovat saaneet aikaan.

Pitkäaikaistyöttömyyden taittamiseksi olemme esittäneet seuraavia ratkaisuja:

1. Suomessa pitää vahvistaa osaamista. Työttömille tulee tarjota mahdollisuus päivittää taitojaan tai kouluttautua uudelle alalle. Tarvitaan myös uudistettu tukimuoto työuran aikaiseen opiskeluun. On mahdoton ymmärtää, että hallitus on samaan aikaan leikannut ammattikouluita ja lopettanut aikuiskoulutustuen ja nyt kaavailee taas uusia osaamisleikkauksia.

Välikysymys VK 5/2025 vp

2. Työnteon pitää aina kannattaa. Työttömyysturvan suojaosan poistaminen on vienyt kannusteet pienimuotoiselta työnteolta. Tuloksena osa työttömistä on lopettanut työnteon kokonaan. Tämä on järjetöntä. Suojaosa on syytä palauttaa ja pikaisesti, tarvittaessa kehitetyssä muodossa.
3. Yrityksille tulee antaa porkkanoita pitkäaikaistyöttömien palkkaamiseksi ja nuorisotyöttömyyden taittamiseksi. Työnantajamaksujen rohkea keventäminen olisi suora ratkaisu.

Kuntien työllisyyspalveluiden nykyinen sakkomaksumalli rankaisee kuntia hallituksen epäonnistumisesta. Kuntien pitää voida käyttää rahat omalla alueellaan työllisyyden vahvistamiseen, muun muassa yritysten yhteishankintakoulutukseen, oppisopimuskoulutuksiin, starttirahoihin ja palkkatukeen. Paikallisesti tiedetään parhaiten, mikä toimii. Rahoitusta pitää hoitaa jo tämän vuoden lisätalousarviosta.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Myöntääkö hallitus talous- ja työllisyyspolitiikkansa epäonnistumisen,

miksi hallitus on seurannut Suomen talouden alamäkeä toimeettomana sivusta ja laiminlyönyt kasvupolitiikan,

miksi hallitus on heikentänyt pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä, vaikka nimenomaan näihin yrityksiin työpaikkoja voisi tulla,

miksi hallitus ei viimeisimmässä budjettiriihessään keskittynyt työttömyyskriisin ratkaisuun, vaikka tilanne on koko ajan huonontunut,

onko hallitus valmis tarttumaan ehdotuksiimme talouden kasvun vauhdittamiseksi, ehdotuksiin rakennusalan nostamiseksi kuopastaan sekä ehdotuksiin pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi, jotta suomalaisille saadaan töitä, ja

onko hallitus valmis pikaisesti kutsumaan koolle puolueet ja muita yhteiskunnan toimijoita yhteiseen neuvonpitoon — työttömyysriiheen — työllisyyden parantamiseksi ja Suomen suunnan muuttamiseksi?

Välikysymys VK 5/2025 vp

Helsingissä 3.10.2025

Antti Kaikkonen kesk
Petri Honkonen kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk
Vesa Kallio kesk
Anne Kalmari kesk
Hilkka Kemppi kesk
Tuomas Kettunen kesk
Mauri Kontu kesk
Hanna Kosonen kesk
Antti Kurvinen kesk
Mika Lintilä kesk
Markus Lohi kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Timo Mehtälä kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Jouni Ovaska kesk
Mika Riipi kesk
Hanna Räsänen kesk
Mikko Savola kesk
Markku Siponen kesk
Eerikki Viljanen kesk
Harry Harkimo liik